

СТАНОВИЩЕ

от доц. маг. фарм. Евгени Евгениев Григоров, д.м.,

преподавател в катедра „Организация и икономика на фармацевцията“ към факултет “Фармация“, Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“, гр. Варна
(Вътрешен член на Научното жури, утвърдено със Заповед № Р-109-337/09.08.2021 г. на Ректора на МУ-Варна)

Относно: Процедура по защита на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен ”доктор” , ОВО 7. Здравеопазване и спорт; ПН 7.3. Фармация, по докторска програма „Токсикология“.

Тема на дисертационния труд:

**„ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОСТРИТЕ МЕДИКАМЕНТОЗНИ ОТРАВЯНИЯ ВЪВ
ВАРНЕНСКА ОБЛАСТ ЗА 30 ГОДИШЕН ПЕРИОД“**

Автор на дисертационния труд:

Маг. фарм. СТАНИСЛАВА АНГЕЛОВА ГЕОРГИЕВА – докторант в редовна форма на обучение в Медицински университет-Варна.

Научни ръководители:

Проф. д-р Петко Маринов, д.м. и проф. Антоанета Цветкова, д.у.

Значимост на темата: Отравянията са един значителен проблем за общественото здраве в световен мащаб. Според данни на СЗО през 2016 г. повече от 1 206 000 души са загинали в следствие на непреднамерено отравяне. Преобладаващата част от тези смъртни случаи се наблюдават при страните с ниски и средни доходи. Причините за отравянията са много: човешки грешки, индустриални, умишлени и случайни. Проблемът се задълбочава с времето, поради това че с всеки изминал ден се разработват и произвеждат в огромни мащаби все повече нови лекарства и химикали. Най-често срещаните токсични агенти в световен мащаб се явяват пестицидите, лекарствата (седативните, обезболяващи, антидепресанти и др.), химикалите (киселини и меден сулфат), алкохолът, растителните токсини, както и битовите препарати. Съществуват значителни разлики в моделите на отравяне между различни страни. В развитите страни ежегодното разпространение на случайните или умишлените отравяния при хора варира между 0,2 - 9,3 експозиции на отравяне на 1 000 души и продължава да се увеличава ежегодно в световен мащаб едновременно с увеличаване на отчитането и регистрирането им.

Актуалност на разработваната тема: Дисертационният труд на Станислава Георгиева е посветен на изследване на характеристиката на острите медикаментозни отравяния във Варненска област за 30 годишен период в България. След направеният обзор на множество научни публикации по проблема, посочените от автора актуални данни недвусмислено доказват, че разработваната тема е в едно направление, което през последното десетилетие се развива изключително активно в научно отношение. Докторантът успява да проследи историческото развитие, класификацията и специфичните аспекти на медикаментозните отравяния и да изведе важни в практическо отношение изводи и препоръки. Висока оценка давам и на тази част от обзора, в която са описани и общите принципи за лечение на острите отравяния. Към настоящия момент са много малко такива всеобхватни проучвания и в това отношение темата на дисертационния труд безспорно е много актуална.

Реализирането на различни изследвания и анализи свързани с медикаментозните отравяния, може да се окаже от ключово значение за взимане на упревленски решения за повишаване на ролята на фармацевта при контрола и профилактиката им.

Структура на дисертацията: Дисертационният труд на Станислава Георгиева е много добре оформен и структуриран по отношение на основните му части. Започва с въведение и съдържа общо 5 обособени глави:

- Литературен обзор;
- Методика (цел, обект, методи, време на изследването и критерии за включване);
- Резултати
- Обсъждане на резултатите;
- Изводи, заключение, приноси;

Следват библиография и приложения. Дисертационния труд обхваща общо 160 стандартни машинописни страници, включително 25 фигури и 21 таблици. Цитирани са 260 литературни източници, от които само 4 са на български език.

Литературният обзор съдържа достатъчен по обем обобщен и анализиран материал, който отразява множество данни и информация за научните изследвания по темата до момента. Той е систематично изложен и разкрива много добро познаване на материята свързана с медикаментозните отравяния и обосновава избора на авторката за темата ѝ. Разделен е в части, като са разгледани последователно: историческото развитие и определения, видовете отравяния, класификацията, спецификата на диагностика и лечение, ролята на фармацевта при контрола и др. Самият обзор завършва с представянето на много интересна идея-предложение за изграждане на Координационен център по отравянията за страните от Черноморския регион.

Основната цел на дисертацията е да се проучат, анализират и изведат основните характеристики и епидемиологията на острите медикаментозни отравяния във Варненска област, регистрирани в КИЛООТ към ВМА-МБАЛ Варна за период от 1991-2020 година, за да се подобрят мерките за тяхната профилактика. Докторантът няма формулирани научни хипотези, върху които да е базирала своите проучвания.

Задачите, общо 8 на брой и произтичат от поставената цел. Те са формулирани прецизно, подбрани са точно, логически са обосновани, като решението им дава възможност за правилното постигане на дефинираната цел.

Обект на изследването са 6977 пациенти с ОМИ, постъпили за лечение в Клиниката за интензивно лечение на остри отравяния и токсикоалергии на МБАЛ към ВМА гр. Варна за периода 1991 - 2020 г.

Използваните методи на проучването са класически и са подбрани с оглед неговата специфика:

- Общи изследователски методи
- Анализ на съдържанието
- Документален метод
- Статистически методи
- Анализ на база-данни
- Технологиите за разпознаване на образи, класификация на данни и обработката на естествен език (Natural Language Processing – NLP)

Цялостният дизайн на изследването е доказателство за задълбоченото познаване и владене от докторанта на съвременните методологични подходи в токсикологията и информатиката.

Получените резултати са представени ясно и добре структурирано за всеки аспект на проучването, придружени са с множество фигури и таблици. Те ясно очертават настоящата ситуация за острите медикаментозни интоксикации, като са направени и множество сравнения. Подробно са проучени процентните дялове на отравяния с различни лекарства спрямо всички остри медикаментозни интоксикации. Детайлно са анализирани всички лекарствени групи с токсичен потенциал и са идентифицирани рисковете за човешкото здраве.

Сред по-важните получени резултати от докторанта, бих открил оригиналното проучване за икономическа оценка на медикаментозните отравяния в България.

При обсъждането докторанта уместно е обобщил данните и резултатите на всеки аспект от изследването си. Формулирани са конкретни изводи от проучването, които са от значение за развитието на регулацията и лечението на острите медикаментозни интоксикации в

нашата страна. Получените резултати са оригинални и достоверни, подкрепени с голям анализиран и обобщен научен материал.

Изводи. Получените в дисертационния труд научни резултати са систематизирани във формулирани изводи, в съответствие със събраните и анализирани данни. Съвсем основателно е да се твърди, че най-честите етиологични причинители на остри медикаментозни отравяния са бензодиазепините, следвани от комбинираните лекарствени интоксикации, сърдечно-съдовите, седативно-сънотворните и невролептиците. Подкрепям и твърдението, че се наблюдава намаляваща тенденция на ОМИ спрямо повишаването на брутният вътрешен продукт на глава от населението за посочения период. Разходите за управление на остри медикаментозни отравяния намаляват с намаляването на случаите, независимо от покачването на стойността на клиничната пътека. Самостоятелните интоксикации с бензодиазепини, невролептици, противогърчови, сърдечно-съдови, опиати не променят съществено своята честота и относителен дял през разглеждания период. Значително се увеличава честотата на смесените медикаментозни интоксикации. Количеството и вида на медикаментите, които се използват при комбинираните интоксикации е различен, като обикновено се приемат 2-9 лекарствени продукта, ОТС и хранителни добавки с различни терапевтични предназначения.

Приемам всички други направени изводи, които обективно отразяват получените резултати от докторанта.

Приноси на дисертационния труд

- *За първи път е направена характеристика на острите медикаментозни отравяния във Варненска област за 30 годишен период (1991-2020) и е изготвен е статистически анализ по отношение на демографски и етиологични показатели, на базата на които могат да бъдат предприети мерки за подобряване и оптимизиране на медицинските грижи за населението, а също така разработването на ефективни превантивни мерки, както и такива за рехабилитация, насочени към намаляване на влиянието на токсичните фактори като причина за предотвратима заболяемост и смъртност.*
- *Обобщени са характерните токсикодроми при отравянията с медикаменти и методите за лечение. Може да бъде предложен и разработен специфичен формуляр за спешна помощ и изборът на терапевтично ефективни лекарствени форми във всеки съвременен център за лечение, както и повишаване квалификацията на фармацевтите с цел оценка и превенция на случаи на отравяне или насочването на умни случаи на отравяне към психолог или психиатър, специфични образователни програми.*
- *За първи път е изготвен е подход и е предложена платформа за анонимизация на клинични данни на пациенти, съвместими с регулация на ЕС за защита на личните данни (GDPR) и е предложен подход за анализ и предпоставки за реализация на програмно приложение за визуализация на клинични данни в мобилни устройства.*
- *За първи път е предложен подход за обучение на модел и класификатори за пациентски документи, съдържащи текст на естествен език, който има възможност да дава оценка за възможен риск от комбинирана лекарствена интоксикация и е предложен е алгоритъм за изграждане на мобилно приложение с обучените модели и класификатори към координационен център по отравянията с международно и национално значение.*

• За първи път се представят роли на фармацевтите като консултанти по отравяния, анотация на данни и оценка на моделите за риска от токсичност, като е необходимо допълнително обучение на фармацевтите и студентите по фармация относно предотвратяване и превенция на суицидните опити с лекарствени продукти.

Автореферат и публикации. Авторефератът е подготвен съгласно изискванията на Правилника за развитието на академичния състав на Медицински университет-Варна и коректно отразява получените резултати и научните приноси на дисертационния труд.

Представени са четири публикации в научни списания, които са във връзка с дисертацията и 3 участия в научни конференции с постер. В почти всички докторанта е първи автор, което е неоспоримо доказателство за личното му участие в разработването, дискусиата и представянето на получените резултати.

Заклучение. Оценявам положително дисертационния труд на Станислава Георгиева и считам, че по съдържание и научни приноси той отговаря напълно на изискванията на ЗРАС в Република България и на Правилника за развитието на академичния състав на МУ-Варна. Добрата методична подготовка, задълбочените теоретични знания и натрупания практически опит на докторанта в областта на Токсикологията са отлична предпоставка за бъдещото му успешно развитие като учен. Всичко това ми дава основание убедено да препоръчам на членовете на уважаемото Научно жури да присъди на **СТАНИСЛАВА АНГЕЛОВА ГЕОРГИЕВА** образователната и научна степен „доктор”.

Гр. Варна
11 ноември 2021 г.

Член на Научното жури:.....

(Доц. маг. фарм. Евгени Евгениев Григоров, д.м.)

Чрез подписа си тук декларирам и че не съм свързано лице с докторанта, както и че нямам частен интерес, който може да повлияе върху безпристрастното и обективно извършване на даването на становище в настоящата процедура по придобиване на ОНС „Доктор”.